

Minneord

Birgit Hertzberg Kaare 1948–2016

Foto: Dag Knudsen.

Birgit Hertzberg Kaare døde 21. februar etter en tids kreftsykdom. Hun ble 67 år gammel. Birgit var professor emeritus i medievitenskap. Hun var utdannet folklorist, og arbeidet flere år som førsteamanuensis og professor (fra 1995) ved Institutt for kulturstudier (IKS), senere Institutt for kulturhistorie og orientalske språk (IKOS). Her hadde hun blant mange oppgaver også ansvar for Norsk Folkemindesamling. I 2005 flyttet hun til Institutt for medier og kommunikasjon. Hun jobbet ved IMK til hun gikk av med pensjon i 2013. Til sammen jobbet hun 35 år ved Universitetet i Oslo. Hun bandt sammen interessen for folkelig kultur og ulike medie- og kommunikasjonsformer gjennom hele sitt yrkesliv. Men hennes kolleger møtte henne med

forskjellige navn: I mediemiljøet var hun Birgit, i det folkloristiske miljøet Gitte.

Gittes folkloristiske arbeider spente vidt; hun skrev om folkediktning, metodiske diskusjoner, kildebruk, humor og om ritualer.

Artikkelen «Her Ulve Mand har revet Aar Seksten Hundred Tolv. Tradisjon, miljø og verdirelatering – en sagnstudie», trykt i *Norveg* 1980, inneholder en nyskapende diskusjon om tradering. Temaet er et lokalhistorisk sagn om en soldat som ble drept av ulver julen 1612. Tidligere var det antatt at et sagn ble tradert som en fortelling fra A til Å, mens det som blir vist her er at sagnet blir tradert som et lokalt sett av referanser – til en minnestein, en gjenstand utstilt i museet, en vise, og forfatteren viser her hvordan disse ulike minnene fører til diskusjoner og referanser – heller enn fortelling – som opprettholder kunnskapen om en hendelse. Sagnet fortelles ikke, det diskuteres og de korte referansene betyr ikke at tradisjonen er i ferd med å dø ut, men heller at den er en levende del av den lokalhistoriske kunnskapen.

Boken *Myten om den onde stemor. Fra folketradisjon til masselitteratur* (1982) er basert på magistergradsavhandlingen fra 1976, og tema var «stemorsmyten» slik den kommer til uttrykk i folkeeventyrene, men også i moderne samfunn gjennom «masselitteratur» – for eksempel ukebladene. Både ved å anlegge et kvinneperspektiv på temaet og ved å inkludere et moderne mediemateriale i diskusjonen peker denne boken fremover mot tema som senere ble tatt opp i folkloristisk forskning.

Doktoravhandlingen fra 1993 handlet om en av livets høytider; konfirmasjonen –

som hadde vært et nokså utforsket felt innenfor folkloristikken. Gjennom et materiale basert på livshistorier blir 250 års konfirmasjonstradisjon diskutert. Gitte var blant annet opptatt av hvordan konfirman- tene snakket om den store begivenheten. I erindringene var det den sosiale siden ved konfirmasjonen folk hadde lettest for å kle i ord. Forprosjektet til avhandlingen kom i en populær praktutgave, *Den store dagen. Konfirmasjon og tradisjon*, i 1985.

Ved IKS arbeidet Gitte også med humor. Hun samarbeidet med Tore Skoglund – populær programleder for *Du skal høre mye*, som ble sendt i NRK gjennom mange år. Samarbeidet resulterte i boken *Hva ler vi av? Nordmenns forhold til humor* fra 1997. Boken var basert på en bredt anlagt spørreundersøkelse der nordmenn forteller om sitt syn på humor. Hun knytter her moderne vitsekultur til humo- ristisk fortellertradisjon.

Interessen for humor tok Birgit med seg til IMK. Hun utforsket humor i fjern- synsserier og holdt populære forelesninger med nye NRK-kjendiser som gjester. I 2006 kom boken om *Humor i mediene*, som hun laget sammen med Yngvar Kjus.

Gitte var nysgjerrig på ny viten. I senere arbeider var hun særlig opptatt av hva som preger og former ungdomskultu- ren. Hun samarbeidet med teknologer for å forstå nye digitale kommunikasjonsformer. Allerede før hun kom til IMK var hun ivrig etter å forstå unges bruk av digitale medier, som i arbeidene *Ungdom som lever med PC* fra 2002 og *The Gathering. Dataparty og*

fremtidsfestival fra 2004. Hun satt sammen med datanerdene i Vikingskipet på Hamar i påskeferien ikke bare en gang, men gjen- tok feltarbeid blant dem. Hun så på slike nye kultur- og medieuttrykk med et friskt og åpent blikk.

Birgit ble engasjert av unges digitale fortellinger. Hun fulgte blant annet 16–17- åringer som laget små videosnutter om sitt forhold til tro og kirke. Dette kunne Birgit forstå ut fra sine folkloristiske studier av konfirmasjonen. Nye digitale, multimodale uttrykksmidler gjorde det ikke enklere for unge nordmenn enn før å sette ord på tvil og tro i religiøs forstand. Det handlet fort- satt om sosial tilhørighet til tradisjon, men i det individualistiske mediesamfunnet også om å ha tro på «meg selv».

Gitte har gitt viktige bidrag til norsk forskning, om folkedikting, ritualer, humor i mediene, barns bruk av nye medier og på digitale historiefortellinger. Hun engasjerte seg i studenters og kollegers problemstil- linger, og hun delte gjerne av sine innsikter. Hun var entusiastisk og nysgjerrig og bidro til at også andre stilte nye spørsmål.

Hun som studerte humor i kultur og medier, var selv full av humor. Da kreften nesten hadde tappet henne helt for krefter, kunne hun muntert si: «Men jeg er så fin på håret!»

Vi husker Birgit Hertzberg Kaare med glede!

Knut Lundby
Torunn Selberg